

METODOLOGIJA IN SESTAVA FINANČNIH RAČUNOV

Metodologija ESA2010

Finančni računi prikazujejo stanja in tokove, ki jih imajo posamezni institucionalni sektorji kot finančne terjatve in obveznosti v finančnih instrumentih do nasprotnih sektorjev. Osnovno metodološko oporo pri sestavi finančnih računov predstavlja Evropski sistem nacionalnih in regionalnih računov (ESA2010).

Iz finančnih računov posameznih institucionalnih sektorjev je razvidno, kako se preko transakcij v finančnih instrumentih izvaja posojanje oziroma izposojanje, odvisno od tega ali ima sektor presežek ali primanjkljaj. Izravnalna postavka finančnega računa (neto pridobitve finančnih sredstev zmanjšane za neto prevzeme obveznosti) naj bi bila vrednostno enaka izravnalni postavki kapitalskega računa (neto posojanje oz. neto izposojanje) in tako predstavlja povezavo med finančnim in nefinančnim računom.

Neto postavke v bilanci stanja:

- razlika med finančnimi sredstvi in obveznostmi predstavlja neto finančna sredstva;
- razlika med celotnimi sredstvi (finančnimi in nefinančnimi) in obveznostmi predstavlja neto vrednost;
- neto vrednost in kapital predstavljata lastne sklade.

Finančni računi so nekonsolidirani in konsolidirani. V konsolidiranih računih so izločene terjatve in obveznosti med institucionalnimi enotami v okviru opazovanega sektorja.

Finančni računi predstavljajo pomembno analitsko orodje za preučevanje finančnih tokov med institucionalnimi sektorji v gospodarstvu ter medsebojnih finančnih razmerij med domačimi sektorji in tujino.

Institucionalni sektorji

Poslovni subjekti so razvrščeni v institucionalne sektorje v skladu s Standardno klasifikacijo institucionalnih sektorjev po metodologiji ESA2010. Rezidenčne institucionalne enote so združene v pet institucionalnih sektorjev: nefinančne družbe (S.11), finančne družbe (S.12), država (S.13), gospodinjstva (S.14) in nepridobitne institucije, ki opravljajo storitve za gospodinjstva (S.15). Tujina (S.2) predstavlja skupino nerezidenčnih enot, do katerih imajo rezidenčne enote terjatve oz. obveznosti.

Pregled institucionalnih sektorjev in podsektorjev:

Oznaka sektorja	Naziv sektorja
S.1	Gospodarstvo Slovenije
S.11	Nefinančne družbe
S.12	Finančne družbe
S.121	Centralna banka
S.122+S.123	Druge denarne finančne institucije
S.124	Investicijski skladi, razen skladov denarnega trga
S.125	Drugi finančni posredniki, razen zavarovalnih družb in pokojninskih skladov
S.126	Izvajalci pomožnih finančnih dejavnosti
S.127	Lastne finančne institucije in posojilodajalci
S.128	Zavarovalne družbe
S.129	Pokojninski skladi
S.13	Država
S.1311	Centralna država
S.1313	Lokalna država
S.1314	Skladi socialne varnosti

S.14	Gospodinjstva
S.15	Nepridobitne institucije, ki opravljajo storitve za gospodinjstva
S.2	Tujina
S.21	Članice Evropske unije (EU)
S.2111	Članice evroobmočja
S.2112	Ostale članice EU in institucije EU
S.22	Ostali svet

Gospodarstvo Slovenije (S.1) predstavlja rezidenčne institucionalne enote.

Nefinančne družbe (S.11) so tržni proizvajalci, katerih osnovna dejavnost je proizvodnja tržnega blaga in nefinančnih storitev.

Centralna banka (S.121) je Banka Slovenije.

Druge denarne finančne institucije (S.122+S.123) vključujejo poslovne banke, hranilnice in sklade denarnega trga.

Investicijski skladi razen skladov denarnega trga (S.124) zajemajo:

- vzajemne sklade;
- investicijske družbe;
- družbe za upravljanje.

Drugi finančni posredniki razen zavarovalnih družb in pokojninskih skladov (S.125) so:

- družbe, ki se ukvarjajo s prenosom finančnih sredstev in opravljajo posle listinjenja;
- posredniki z vrednostnimi papirji in izvedenimi finančnimi instrumenti;
- finančne družbe, ki se ukvarjajo s posojanjem;
- specializirane finančne družbe.

Izvajalci pomožnih finančnih dejavnosti (S.126) vključujejo:

- borzno posredniške hiše;
- menjalnice;
- družbe, ki zagotavljajo infrastrukturo za finančne trge (npr. Klirinško depotna družba);
- borze (npr. Ljubljanska borza vrednostnih papirjev);
- uprave podjetij.

Lastne finančne institucije in posojilodajalci (S.127) so:

- holdingi;
- enote za posebne namene;
- enote, ki nudijo finančne storitve izključno z lastnimi sredstvi ali sponzorskimi sredstvi;
- državni skladi za posebne namene.

Zavarovalne družbe (S.128) vključujejo:

- zavarovalnice;
- pozavarovalnice.

Pokojninski skladi (S.129) zajemajo:

- vzajemne pokojninske sklade;
- pokojninske družbe.

Centralno državo (S.1311) sestavljajo:

- neposredni uporabniki državnega proračuna (nevladni, vladni in pravosodni proračunski uporabniki);
- posredni proračunski uporabniki (javni zavodi in agencije) na ravni države;
- javni skladi na ravni države;
- gospodarske družbe, vključene v S.1311.

Lokalna država (S.1313) predstavlja:

- občine;
- krajevne skupnosti;
- javne sklade na ravni občin;
- posredne proračunske uporabnike na lokalni ravni;
- gospodarske družbe, vključene v S.1313.

Skladi socialne varnosti (S.1314) so:

- Zavod za zdravstveno zavarovanje (ZZZS);
- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ);
- Kapitalska družba invalidskega in pokojninskega zavarovanja (KAD).

Sektor gospodinjstva (S.14) predstavlja prebivalstvo in samostojne podjetnike.

Nepridobitne institucije, ki opravljajo storitve za gospodinjstva (S.15) vključujejo društva, politične stranke, sindikate, klube, zveze, verske skupnosti in humanitarne organizacije.

Sektor tujina (S.2) predstavlja nerezidenčne enote in je razdeljen na članice Evropske unije (S.21) in ostali svet (S.22). Članice Evropske unije se delijo na članice evroobmočja (S.2111) in ostale članice EU (S.2112).

Finančni instrumenti

Stanja in tokovi v finančnih sredstvih ter obveznostih so prikazani po finančnih instrumentih, ki so enaki na strani sredstev in obveznosti, razvrščajo pa se v osem skupin: denarno zlato in posebne pravice črpanja (F.1), gotovina in vloge (F.2), dolžniški vrednostni papirji (F.3), posojila (F.4), lastniški kapital in delnice ali enote investicijskih skladov (F.5), zavarovanja in pokojninske sheme (F.6), izvedeni finančni instrumenti (F.7) ter druge terjatve in obveznosti (F.8). Posamezen finančni instrument, ki ga ima ena enota kot finančno sredstvo, ima protipostavko v obveznostih druge enote in obratno.

Pregled finančnih instrumentov:

Oznaka finančnega instrumenta	Naziv finančnega instrumenta
F.1	Denarno zlato in posebne pravice črpanja
F.11	Denarno zlato
F.12	Posebne pravice črpanja
F.2	Gotovina in vloge
F.21	Gotovina
F.22	Prenosljive vloge
F.29	Druge vloge
F.3	Dolžniški vrednostni papirji
F.31	Kratkoročni dolžniški vrednostni papirji
F.32	Dolgoročni dolžniški vrednostni papirji
F.4	Posojila
F.41	Kratkoročna posojila
F.42	Dolgoročna posojila
F.5	Lastniški kapital in delnice ali enote investicijskih skladov
F.51	Lastniški kapital
F.511	Delnice, ki kotirajo na borzi
F.512	Delnice, ki ne kotirajo na borzi
F.519	Drug lastniški kapital
F.52	Delnice ali enote investicijskih skladov
F.6	Zavarovanja in pokojninske sheme

F.61	Tehnične rezervacije neživljenjskega zavarovanja
F.62	Pravice do življenjskega zavarovanja in vseživljenjske rente
F.63+F.64+F.65	Pokojninske pravice, terjatve pokojninskih skladov do upravljavcev pokojninskih skladov in pravice do nepokojninskih prejemkov
F.66	Rezervacije za terjatve v okviru standardiziranih jamstev
F.7	Izvedeni finančni instrumenti in delniške opcije za zaposlene
F.8	Druge terjatve in obveznosti
F.81	Komercialni krediti in predujmi
F.89	Druge terjatve in obveznosti, razen komercialnih kreditov in predujmov

Denarno zlato in posebne pravice črpanja (F.1) sestavljajo:

- *denarno zlato (F.11)*, do katerega so upravičene denarne oblasti in se hrani kot rezervno sredstvo. Zlate palice kot del denarnega zlata so edino finančno sredstvo, za katerega ni nobene nasprotno obveznosti;
- *posebne pravice črpanja (F.12)* - so mednarodna rezervna sredstva, ki jih je Mednarodni denarni sklad dodelil svojim članicam za povečanje obstoječih rezervnih sredstev. Posebne pravice črpanja so izključno v lasti centralnih bank in nekaterih mednarodnih agencij.

Gotovino in vloge (F.2) sestavljajo:

- *gotovina (F.21)* - predstavlja bankovce in kovance v obtoku, v nacionalni in tuji valuti, ki jih izdajajo denarne oblasti;
- *prenosljive vloge (F.22)* - predstavljajo vloge na vpogled v domači ali tuji valuti. Prenosljive vloge je mogoče na zahtevo zamenjati za gotovino po nominalni vrednosti in se jih lahko neposredno uporabi za izvajanje plačil brez dodatnih stroškov ali omejitev;
- *druge vloge (F.29)* - predstavljajo vloge v domači ali tuji valuti, ki jih ni mogoče uporabiti za izvajanje plačil, razen pri dospelosti ali po dogovorjenem obdobju najave, in jih ni mogoče zamenjati za gotovino ali prenosljive vloge brez večjih omejitev ali dodatnih stroškov.

Dolžniški vrednostni papirji (F.3) predstavljajo tržne finančne instrumente, ki se uporabljajo kot dokaz o dolgu, in vključujejo:

- *kratkoročne dolžniške vrednostne papirje (F.31)* z originalno ročnostjo do vključno enega leta;
- *dolgoročne dolžniške vrednostne papirje (F.32)*, katerih originalna ročnost je daljša od enega leta.

Posojila (F.4) so brezpogojen dolg do upnika, ki mora biti odplačan ob dospelosti in prinaša obresti, ter jih delimo na:

- *kratkoročna posojila (F.41)* z originalno ročnostjo do vključno enega leta;
- *dolgoročna posojila (F.42)*, katerih originalna ročnost je daljša od enega leta.

Lastniški kapital in delnice ali enote investicijskih skladov (F.5) sestavljajo:

- *lastniški kapital (F.51)*, ki predstavlja terjatev za preostalo vrednost družbe po odplačilu vseh terjatev, in je razdeljen na:
  - *delnice, ki kotirajo na borzi (F.511)*,
  - *delnice, ki ne kotirajo na borzi (F.512)*,
  - *drug lastniški kapital (F.519)* - obveznost družb, ki niso delniške družbe;
- *delnice ali enote investicijskih skladov (F.52)*.

Zavarovanja in pokojninske sheme (F.6) obsegajo:

- *tehnične rezervacije neživljenjskega zavarovanja (F.61)* - finančne terjatve zavarovancev do zavarovalnih družb iz neživljenjskih zavarovanj v zvezi s prenosnimi premijami in škodnimi zahtevki;
- *pravice do življenjskega zavarovanja in vseživljenjske rente (F.62)* - finančne terjatve zavarovancev do zavarovalnih družb iz življenjskih zavarovanj in upravičencev do vseživljenjske rente;
- *pokojninske pravice (F.63)* - finančne terjatve zavarovancev in upravičencev iz pokojninskih zavarovanj do zavarovalnih družb in pokojninskih skladov;
- *terjatve pokojninskih skladov do upravljavcev pokojninskih skladov (F.64)*;
- *pravice do nepokojninskih prejemkov (F.65)*;
- *rezervacije za terjatve v okviru standardiziranih jamstev (F.66)*.

Izvedeni finančni instrumenti in delniške opcije za zaposlene (F.7).

Druge terjatve in obveznosti (F.8) so finančna sredstva in obveznosti, ki nastanejo kot protipostavke transakcijam, kadar obstaja časovna razlika med temi transakcijami in ustreznimi plačili, ter so razdeljene na:

- *komercialne kredite in predujme (F.81)*, ki izhajajo iz dobaviteljevega neposrednega kreditiranja blaga in storitev, ter predplačil strank za blago in storitve, ki še niso bili zagotovljeni;
- *druge terjatve in obveznosti razen komercialnih kreditov in predujmov (F.89)*, ki nastanejo zaradi časovne razlike med obračunanimi transakcijami in plačili, na primer v zvezi s plačami, davki in prispevki za socialno varnost, dividendami, najemninami ter nakupom in prodajo vrednostnih papirjev.

Pravila evidentiranja in vrednotenja

Stanja finančnih sredstev in obveznosti po finančnih instrumentih:

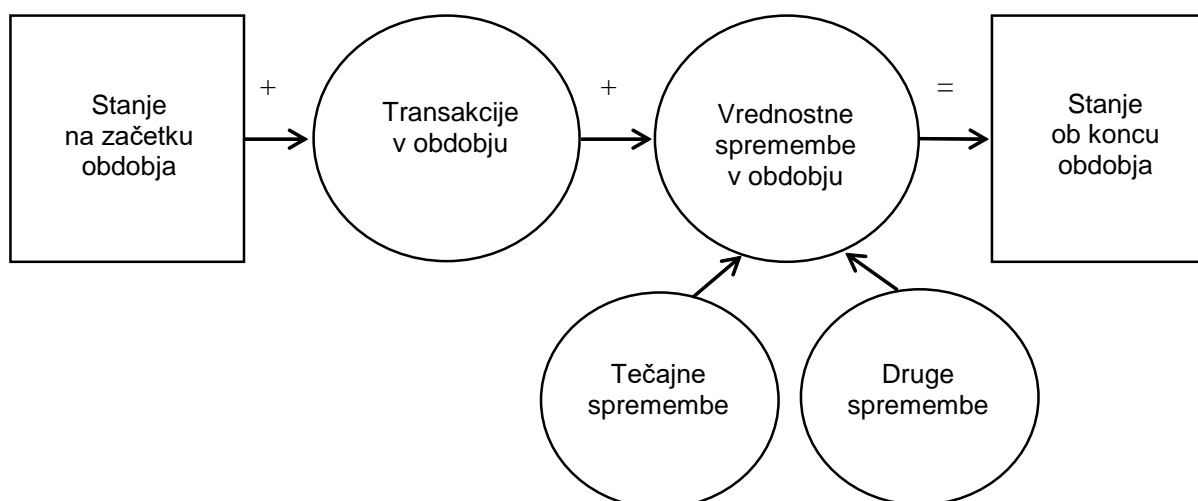
- tržni finančni instrumenti se vrednotijo po tržnih cenah na dan preseka;
- delnice, ki ne kotirajo in drug lastniški kapital se vrednotijo po knjigovodski vrednosti;
- netržni dolžniški instrumenti se vrednotijo po nominalni vrednosti (vrednost vplačanih sredstev, zmanjšana za odplačila in povečana za natečene obresti);
- posojila morajo biti pri upniku in dolžniku prikazana po nominalni vrednosti ne glede na kvaliteto posojil (slabitev na posojilih ne vplivajo na stanje posojil, stanje se zmanjša šele ob dokončnem odpisu terjatev);
- natečene obresti se praviloma vključijo v instrument, na katerega se nanašajo;
- posledično se lahko postavke iz finančnih računov in postavke iz bilance stanja vrednostno razlikujejo.

Transakcije se izkazujejo kot neto transakcije v posameznem finančnem instrumentu:

- transakcije se ugotavlja posebej za instrumente na strani finančnih sredstev in posebej na strani obveznosti;
- transakcije predstavljajo razliko med povečanji (pridobitve) in zmanjšanji (odtuitve) v finančnem instrumentu;
- kot povečanje v finančnem instrumentu se upošteva izvirna vrednost ob pridobitvi instrumenta (npr. nakupna vrednost);
- kot zmanjšanje v finančnem instrumentu se upošteva realizirana vrednost ob odtuitvi instrumenta (npr. prodajna vrednost).

Vrednostne spremembe predstavljajo spremembe finančnih sredstev in obveznosti, ki niso posledica finančnih transakcij:

- vrednostne spremembe se delijo na tečajne spremembe in druge spremembe;
- tečajne spremembe vključujejo tečajne razlike zaradi spremembe deviznega tečaja, razlike v tržni ceni vrednostnih papirjev in vrednostne spremembe kapitala;
- druge spremembe predstavljajo spremembe v sektorskem razvrščanju institucionalnih enot, prerazvrstitve med finančnimi instrumenti, odpise slabih terjatev, statusne spremembe (pripojitve, združitve) in spremembe metodologije.

Viri podatkov za sestavo finančnih računov

Pri sestavi finančnih računov se uporablja različne vire podatkov:

- četrletni podatki o stanjih in transakcijah po nasprotnih sektorjih na osnovi neposrednega poročanja institucionalnih enot, ki poteka v sodelovanju z AJ PES:
  - nefinančne družbe (S.11): prag poročanja nad 2 mio EUR bilančne vsote,
  - finančne družbe (S.12), razen bank, investicijskih skladov in institucij, ki izvajajo dejavnost najema: prag poročanja nad 1 mio EUR bilančne vsote,
  - enote države (S.13): prag poročanja nad 8 mio EUR bilančne vsote;
- podatki bank;
- podatki investicijskih skladov;
- podatki institucij, ki izvajajo dejavnost najema;
- podatki statistike ekonomskih odnosov s tujino:
  - podatki plačilne bilance o transakcijah s tujino,
  - podatki o stanjih mednarodnih naložb;
- podatki za sektor države;
- podatki o vrednostnih papirjih.